

Preliminär utgåva

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

1 augusti 2022 (*)

”Begäran om förhandsavgörande – Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa – Invandringspolitik – Rätt till familjeåterförening – Direktiv 2003/86/EG – Artikel 4.1 första stycket c – Begreppet ’underårigt barn’ – Artikel 16.1 b – Begreppet ’fullständigt familjeliv’ – Ett barn har ansökt om familjeåterförening med sin far som har beviljats flyktingstatus – Relevant tidpunkt för att bedöma huruvida barnet är underårigt”

I mål C-279/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Bundesverwaltungsgericht (Federala högsta förvaltningsdomstolen, Tyskland) genom beslut av den 23 april 2020, som inkom till domstolen den 26 juni 2020, i målet

Bundesrepublik Deutschland

mot

XC,

ytterligare deltagare i rättegången:

Landkreis Cloppenburg,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av ordföranden på andra avdelningen A. Prechal, tillika tillförordnad ordförande på tredje avdelningen, samt domarna J. Passer, F. Biltgen, L.S. Rossi (referent) och N. Wahl,

generaladvokat: A.M. Collins,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Tysklands regering, genom J. Möller och R. Kanitz, båda i egenskap av ombud,
- Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av W. Ferrante, avvocato dello Stato,
- Europeiska kommissionen, genom C. Cattabriga och D. Schaffrin, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 16 december 2021 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 4.1 första stycket c och artikel 16.1 b i rådets direktiv 2003/86/EG av den 22 september 2003 om rätt till familjeåterförening (EUT L 251, 2003, s. 12).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Bundesrepublik Deutschland (Förbundsrepubliken Tyskland) och XC, som är syrisk medborgare, angående Förbundsrepubliken Tysklands avslag på XC:s ansökan om nationell visering för familjeåterförening.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Skäl 2, 4, 6, 8 och 9 i direktiv 2003/86 har följande lydelse:

”(2) Åtgärderna avseende familjeåterförening bör antas i överensstämmelse med den skyldighet att skydda familjen och att respektera familjelivet som har stadfästs i en rad folkrättsliga instrument. Detta direktiv respekterar de grundläggande rättigheter och iakttar de principer som erkänns särskilt i artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, [undertecknad i Rom den 4 november 1950], och i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

...

(4) Familjeåterförening är ett nödvändigt medel för att möjliggöra familjelivet. Familjeåterförening bidrar till att skapa en social och kulturell stabilitet som underlättar tredjelandsmedborgarnas integrering i medlemsstaterna, som även främjar den ekonomiska och sociala sammanhållningen, vilket är ett av gemenskapens grundläggande mål enligt fördraget.

...

(6) För att säkerställa skyddet för familjen och bevarandet eller skapandet av familjelivet, bör de materiella villkoren för utövandet av rätten till familjeåterförening fastställas enligt gemensamma kriterier.

...

(8) Situationen för flyktingar bör ges särskild uppmärksamhet med anledning av de skäl som tvingat dem att fly från sitt land och hindrar dem från att leva ett normalt familjeliv där. Deras rätt till familjeåterförening bör därför regleras av förmånligare villkor.

(9) Familjeåterförening bör under alla omständigheter gälla medlemmarna i kärnfamiljen, det vill säga make/maka och underåriga barn.”

4 I artikel 1 i direktiv 2003/86 anges följande:

”Syftet med detta direktiv är att fastställa villkor för utövandet av rätten till familjeåterförening för tredjelandsmedborgare som vistas lagligen på medlemsstaternas territorier.”

5 I artikel 2 f i direktivet föreskrivs följande:

”I detta direktiv avses med

...

f) *underårig utan medföljande vuxen*: tredjelandsmedborgare eller statslös person som är yngre än arton år och som anländer till medlemsstaternas territorier utan medföljande vuxen som enligt lag eller sedvana ansvarar för den underårige, så länge som denne inte faktiskt tas om hand av en sådan vuxen, eller en underårig som lämnas utan medföljande vuxen efter att ha anlänt till medlemsstaternas territorier.”

6 I artikel 4.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall, enligt detta direktiv och med iakttagande av villkoren i kapitel IV och i artikel 16, tillåta inresa och vistelse för följande familjemedlemmar:

...

c) Underåriga barn, inbegripet adopterade barn, till referenspersonen om denne har vårdnaden och barnen är beroende av honom/henne för sin försörjning. Medlemsstaterna får tillåta familjeåterförening för barn som står under gemensam vårdnad, under förutsättning att den andra vårdnadshavaren har lämnat sitt medgivande.

...

Underåriga barn enligt denna artikel får inte ha uppnått myndighetsålder enligt den berörda medlemsstatens lagstiftning och får inte vara gifta.

...”

7 Artikel 5 i samma direktiv har följande lydelse:

”1. Medlemsstaterna skall avgöra om en ansökan till de behöriga myndigheterna i den berörda medlemsstaten om inresa och vistelse för familjeåterförening skall lämnas in av referenspersonen eller av dennes familjemedlemmar.

...

5. Vid prövningen av ansökan skall medlemsstaterna ta vederbörlig hänsyn till att underåriga barns bästa skall komma i främsta rummet.”

8 I artikel 10.3 i direktiv 2003/86 preciseras följande:

”Om en flykting är underårig utan medföljande vuxen

a) skall medlemsstaterna tillåta inresa och vistelse i familjeåterföreningssyfte för hans eller hennes släktingar i rakt uppstigande led av första graden utan att tillämpa villkoren i artikel 4.2 a,

...”

9 Artikel 16.1 i direktivet har följande lydelse:

”Medlemsstaterna får avslå en ansökan om inresa och vistelse för familjeåterförening eller, i förekommande fall, återkalla ett uppehållstillstånd eller avslå en ansökan om förnyelse av uppehållstillstånd för en familjemedlem i följande fall:

...

b) Om referenspersonen och dennes familjemedlemmar inte eller inte längre lever som gifta eller har ett fullständigt familjeliv.

...”

10 I artikel 17 i nämnda direktiv anges följande:

”Om en ansökan om familjeåterförening avslås, om ett uppehållstillstånd återkallas eller inte förnyas, eller om det beslutats att referenspersonen eller dennes familjemedlemmar skall utvisas, skall medlemsstaterna ta vederbörlig hänsyn till arten och stabiliteten av den berörda personens familjeband och varaktigheten av vistelsen i medlemsstaten samt förekomsten av familjemässig, kulturell eller social anknytning till ursprungslandet.”

Tysk rätt

11 I 6 § tredje stycket i Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (lag om utlänningars vistelse, yrkesverksamhet och integration i Tyskland) av den 25 februari 2008 (BGBl. 2008 I, s. 162), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet (nedan kallad AufenthG), föreskrivs följande:

”För längre vistelse krävs visering för Förbundsrepubliken Tyskland (nationell visering), vilken ska utfärdas före inresa. Utfärdandet ska ske i enlighet med gällande bestämmelser om tillfälligt uppehållstillstånd, EU-blåkort, kort för personer som är föremål för företagsintern förflyttning (ICT-tillstånd), etableringstillstånd och permanent uppehållstillstånd inom EU. ...”

12 I 25 § i denna lag, med rubriken ”Uppehållstillstånd av humanitära skäl”, anges följande i andra stycket:

”En utlänning ska beviljas tillfälligt uppehållstillstånd om Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Federala migrations- och flyktingmyndigheten) har erkänt att vederbörande har flyktingstatus i den mening som avses i 3 § första stycket Asylgesetz (asyllagen) eller status som alternativt skyddsbehövande i den mening som avses i 4 § första stycket asyllagen. ...”

13 I 32 § första stycket AufenthG, med rubriken ”Familjeåterförening för barn”, föreskrivs följande:

”Ett underårigt ogift barn till en utlänning ska beviljas tillfälligt uppehållstillstånd om båda föräldrarna eller den förälder som är ensam vårdnadshavare innehar något av följande uppehållstillstånd:

...

2. Tillfälligt uppehållstillstånd enligt 25 § första stycket eller andra stycket första meningen alternativ 1

...”

14 I 36 § i denna lag, med rubriken ”Familjeåterförening för föräldrar och andra familjemedlemmar”, preciseras följande:

”1) Föräldrar till en underårig utlänning som innehar tillfälligt uppehållstillstånd enligt 23 § fjärde stycket, 25 § första stycket eller andra stycket första meningen första alternativet, permanent uppehållstillstånd enligt 26 § tredje stycket, alternativt permanent uppehållstillstånd enligt 26 § fjärde stycket efter att först ha beviljats tillfälligt uppehållstillstånd enligt 25 § andra stycket första meningen andra alternativet, ska, med undantag från 5 § första stycket punkt 1 och 29 § första stycket punkt 2, beviljas tillfälligt uppehållstillstånd, om ingen förälder som är vårdnadshavare till den underårige vistas i Tyskland.

2) Andra familjemedlemmar till en utlänning kan beviljas tillfälligt uppehållstillstånd för familjeåterförening om det föreligger särskilt ömmande skäl. 30 § tredje stycket och 31 § ska härvid tillämpas på myndiga familjemedlemmar och 34 § på underåriga familjemedlemmar.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

15 XC är född den 1 januari 1999 och syrisk medborgare. Hon är sedan flera år tillbaka bosatt i Turkiet. Hon ansökte om nationell visering för familjeåterförening med sin far, som har beviljats flyktingstatus i Tyskland.

16 Hennes mor är avliden. År 2015 kom hennes far till Tyskland, där han lämnade in en formell asylansökan i april 2016. I juli 2017 beviljades han flyktingstatus av den federala migration- och flyktingmyndigheten, sedan hans överklagande av ett inledande avslagsbeslut bifallits. I september 2017 utfärdade utlänningsmyndigheten ett tillfälligt uppehållstillstånd till honom, i enlighet med artikel 25.2 AufenthG, med en giltighetstid på tre år.

17 Den 10 augusti 2017 ansökte XC, som blivit myndig den 1 januari 2017, vid Förbundsrepubliken Tysklands generalkonsulat i Istanbul (Turkiet) om utfärdande av en nationell visering för familjeåterförening med sin i Tyskland bosatte far. Generalkonsulatet avtog hennes visumansökan och slutligen, den 11 december 2017, även hennes begäran om omprövning av avslagsbeslutet. Generalkonsulatet ansåg att villkoren i 32 § AufenthG inte vara uppfyllda eftersom XC hade blivit myndig före det att hennes far hade beviljats uppehållstillstånd i egenskap av flykting. Generalkonsulatet var även av uppfattningen att familjeåterförening enligt artikel 36.2 AufenthG förutsätter att det föreligger särskilt ömmande skäl, vilket inte var fallet här, eftersom det inte fanns något som tydde på att XC inte kunde leva ett självständigt liv i Turkiet.

18 Genom dom av den 12 mars 2019 biföll Verwaltungsgericht (Förvaltningsdomstolen, Tyskland) XC:s överklagande av generalkonsulatets beslut och ålade Förbundsrepubliken Tyskland att utfärda ett visum för familjeåterförening till henne. Nämnda domstol ansåg att slutsatserna i domen av den 12 april 2018, A och S (C-550/16, EU:C:2018:248), angående familjeåterförening för föräldrar med en underårig flykting utan medföljande vuxen, kunde överföras på den omvända situation som är aktuell i förevarande fall, avseende familjeåterförening för ett barn med en förälder som beviljats flyktingstatus, och enligt den domen är den avgörande tidpunkten för bedömningen av huruvida XC är underårig inte tidpunkten för ansökan om visering för familjeåterförening, utan tidpunkten för hennes fars asylansökan. Enligt den domstolen ska artikel 4.1 första stycket b i direktiv 2003/86 således tolkas så, att ett barn till referenspersonen ska anses vara underårigt om så var fallet när referenspersonen

lämnade in sin asylansökan. Verwaltungsgericht (förvaltningsdomstolen) framhöll dessutom att i fråga om familjeåterförening för barn ankommer det inte på medlemsstaterna att fastställa vilken tidpunkt som är relevant för bedömningen av huruvida det berörda barnet är underårigt, utan denna tidpunkt ska fastställas utifrån en självständig tolkning av direktivet. Nämnda domstol preciserade att den ändamålsenliga verkan av rätten till familjeåterförening skulle äventyras och principerna om rättssäkerhet och likabehandling skulle åsidosättas om den tidpunkt som enligt artikel 4.1 b i direktivet ska beaktas för att fastställa huruvida det berörda barnet är underårigt är den tidpunkt då barnets ansökan om visering lämnas in. Denna domstol påpekade även att i förevarande fall hade XC lämnat in sin visumansökan inom tre månader från det att referenspersonen hade beviljats flyktingstatus, såsom krävs enligt EU-domstolens praxis på området.

19 Förbundsrepubliken Tyskland överklagade denna dom till Bundesverwaltungsgericht (Federala högsta förvaltningsdomstolen, Tyskland). Till stöd för sitt överklagande gjorde denna medlemsstat gällande att det mål som avgjordes genom domen av den 12 april 2018, A och S (C-550/16, EU:C:2018:248), rörde andra omständigheter än de som föreligger i förevarande mål, och avsåg tolkningen av en annan bestämmelse i direktiv 2003/86 än den som nu är aktuell. EU-domstolens överväganden i fråga om tolkningen av artikel 2 led f i direktiv 2003/86 saknar giltighet för tolkningen av artikel 4.1 första stycket c i samma direktiv, i all synnerhet som det i denna sistnämnda bestämmelse uttryckligen hänvisas till medlemsstaternas nationella rätt.

20 Bundesverwaltungsgericht (Federala högsta förvaltningsdomstolen) noterade att XC inte kunde beviljas den sökta viseringen med stöd av nationell rätt, då det följer av nationell rätt att den omständigheten att hon blivit myndig före det att hon lämnade in sin visumansökan utgör hinder för detta. Bundesverwaltungsgericht (Federala högsta förvaltningsdomstolen), som också är den hänskjutande domstolen, hyser emellertid tvivel om huruvida den nationella lagstiftningen är förenlig med direktiv 2003/86. Den hänskjutande domstolen vill bland annat få klarhet i huruvida det är möjligt att i förevarande fall tillämpa den lösning som EU-domstolen valde i domen av den 12 april 2018, A och S (C-550/16, EU:C:2018:248), med innebörden att en tredjelandsmedborgare eller en statslös person som var yngre än arton år vid inresan i en av unionens medlemsstater och vid inlämnandet av asylansökan i den staten, men som under asylförfarandets gång uppnått myndighetsålder och därefter beviljats flyktingstatus, ska betraktas som ”underårig” i den mening som avses i artikel 2 led f i det direktivet, jämförd med dess artikel 10.3 a.

21 Detta framstår som tveksamt för den hänskjutande domstolen, eftersom nyssnämnda dom avsåg föräldrars återförening med en underårig flykting utan medföljande vuxen, i enlighet med bestämmelserna i artikel 2 led f och artikel 10.3 a i direktiv 2003/86. Förevarande fall avser däremot tolkningen av artikel 4.1 i direktivet, avseende barns återförening med vuxna tredjelandsmedborgare som har beviljats flyktingstatus och därför har rätt att uppehålla sig i en viss medlemsstat.

22 Den hänskjutande domstolen vill även få klarhet i vilka kriterier den ska lägga till grund för bedömningen av huruvida det krav på ett fullständigt familjeliv som uppställs i artikel 16.1 b i direktivet ska anses vara uppfyllt, vilket är en förutsättning för att det ska föreligga en rätt till familjeåterförening.

23 Mot denna bakgrund beslutade Bundesverwaltungsgericht (Högsta förvaltningsdomstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Ska artikel 4.1 [första stycket] c i [direktiv 2003/86] tolkas så, att ett barn till en referensperson som beviljats flyktingstatus ska anses vara underårigt i den mening som avses i denna bestämmelse, om barnet var underårigt när referenspersonens lämnade in sin asylansökan, men har blivit myndigt innan denne beviljades flyktingstatus och innan ansökan om familjeåterförening lämnades in?

2) För det fall att fråga 1 ska besvaras jakande;

vilka krav ska ställas i fråga om ett fullständigt familjeliv i den mening som avses i artikel 16.1 b i direktiv 2003/86 i ett sådant fall?

a) Är det härvidlag tillräckligt med ett släktskap i rakt uppstigande led av första graden eller krävs det ett fullständigt familjeliv?

b) För det fall att det även krävs ett fullständigt familjeliv; vilken intensitet krävs i så fall? Är det exempelvis tillräckligt med sporadiska eller regelbundna besök, krävs det att fråga är om samlevnad i ett gemensamt hushåll eller krävs det dessutom att familjemedlemmarna stöttar varandra ekonomiskt och är beroende av varandra?

c) Kräver återförening med ett barn som under tiden blivit myndigt men fortfarande befinner sig i tredjeland och har lämnat in en ansökan om familjeåterförening med en förälder som beviljats flyktingstatus, att det kan antas att familjelivet kommer att (åter)upptas i medlemsstaten efter inresan på det sätt som krävs enligt fråga 2b)?”

Förfarandet vid domstolen

24 I enlighet med ett beslut antaget av domstolens ordförande den 3 augusti 2020 tillfrågades den hänskjutande domstolen om den önskade vidhålla sin begäran om förhandsavgörande mot bakgrund av domen av den 16 juli 2020, *État belge (Familjeåterförening – Underårigt barn)* (C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577).

25 Genom beslut av den 8 september 2020, som inkom till domstolens kansli den 9 september 2020, uppgav den hänskjutande domstolen att den önskade vidhålla sin begäran, eftersom den ansåg att nyssnämnda dom inte gav ett tillfredsställande svar på de frågor som aktualiseras i förevarande mål.

26 Den 12 maj 2021 ställde domstolen en fråga till den tyska regeringen med stöd av artikel 61.1 i domstolens rättegångsregler, varvid denna regering anmodades att uppge hur den ansåg att domen av den 12 april 2018, A och S (C-550/16, EU:C:2018:248), kunde vara relevant för att besvara den första tolkningsfrågan. Den 21 juni 2021 inkom den tyska regeringen med sitt svar på domstolens fråga.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

27 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 4.1 första stycket c i direktiv 2003/86 ska tolkas så, att den relevanta tidpunkten för att bedöma huruvida ett barn till en referensperson som beviljats flyktingstatus är underårigt, i den mening som avses i den bestämmelsen, i en situation där barnet har blivit myndigt innan referenspersonen har beviljats flyktingstatus och innan ansökan om familjeåterförening har lämnats in, är tidpunkten då referenspersonen lämnade in sin asylansökan för att beviljas flyktingstatus.

28 Det ska inledningsvis påpekas att denna fråga har sitt ursprung i de särskilda omständigheter som utmärker det nationella målet, där det berörda barnet var underårigt när fadern lämnade in sin asylansökan i april 2016, men blev myndigt innan fadern beviljades flyktingstatus i juli 2017 – eftersom hans ansökan först avslagits av de behöriga tyska myndigheterna – och innan det fanns någon möjlighet att lämna in en ansökan om inresa och vistelse för familjeåterförening med den berörda föräldern, vilken sedermera lämnades in den 10 augusti 2017.

29 Det framgår av svaret på den fråga som EU-domstolen ställt och som det hänvisats till i punkt 25 ovan, att den hänskjutande domstolen anser att förevarande mål skiljer sig från de mål som avgjordes genom domen av den 16 juli 2020, *État belge (Familjeåterförening – Underårigt barn)* (C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577), bland annat på grund av de skillnader i fråga om faktiska och rättsliga omständigheter som de målen respektive förevarande mål uppvisar. Den hänskjutande domstolen har särskilt påpekat att i nämnda dom preciserade EU-domstolen visserligen att artikel 4.1 första stycket c i direktiv 2003/86 ska tolkas så, att den avgörande tidpunkten för bedömningen av huruvida en ogift tredjelandsmedborgare eller statslös person utgör ett underårigt barn i den bestämmelsens mening är när ansökan om inresa och vistelse för familjeåterförening för underåriga barn lämnas in, och inte när medlemsstatens behöriga myndigheter meddelar beslut i ansökningsärendet, i förekommande fall efter det att ett beslut om avslag på denna ansökan har överklagats. Eftersom det inte var av avgörande betydelse för utgången i de målen besvarade EU-domstolen emellertid inte frågan huruvida det är möjligt, i ett fall av familjeåterförening mellan ett barn och en förälder som beviljats flyktingstatus, att grunda denna bedömning på en tidigare tidpunkt än den när ansökan om inresa och vistelse för familjeåterförening lämnades in, närmare bestämt tidpunkten då föräldern lämnade in sin asylansökan.

30 Följaktligen uppkommer frågan huruvida det, med hänsyn till dessa särskilda omständigheter, är möjligt att även i förevarande fall tillämpa den lösning som EU-domstolen valde i domen av den 12 april 2018, A och S (C-550/16, EU:C:2018:248), vad gäller den avgörande tidpunkten för att bedöma huruvida barnet till en asylsökande, som beviljats flyktingstatus, är underårigt.

31 Den hänskjutande domstolen anser således att domen av den 16 juli 2020, *État belge (Familjeåterförening – Underårigt barn)* (C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577), inte avgör frågan huruvida det är möjligt att i förevarande fall tillämpa den lösning som EU-domstolen valde i domen av den 12 april 2018, A och S (C-550/16,

EU:C:2018:248), såsom denna redogjorts för i punkt 20 ovan.

32 Det är mot bakgrund av dessa inledande anmärkningar som den första frågan ska besvaras.

33 Det ska härvid erinras om att direktiv 2003/86 syftar till att främja familjeåterförening, och till att ge skydd för tredjelandsmedborgare, särskilt underåriga sådana (dom av den 16 juli 2020, État belge (Familjeåterförening – Underårigt barn) (C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577, punkt 25 och där angiven rättspraxis).

34 I detta sammanhang åläggs medlemsstaterna genom artikel 4.1 i nämnda direktiv vissa positiva, exakt angivna skyldigheter, som svarar mot tydligt definierade rättigheter. Medlemsstaterna åläggs härigenom, i de fall som anges i direktivet, en skyldighet att tillåta familjeåterförening för vissa medlemmar av referenspersonens familj utan något utrymme för skönsmässig bedömning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juli 2020, État belge (Familjeåterförening – Underårigt barn) (C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577, punkt 26 och där angiven rättspraxis).

35 Det framgår av artikel 4.1 första stycket c i direktiv 2003/86 att "[u]nderåriga barn, inbegripet adopterade barn, till referenspersonen om denne har vårdnaden och barnen är beroende av honom/henne för sin försörjning" hör till de av referenspersonens familjemedlemmar som den berörda medlemsstaten är skyldig att bevilja tillstånd för inresa och vistelse.

36 Det anges visserligen i artikel 4.1 andra stycket i direktiv 2003/86 att underåriga barn inte får ha uppnått myndighetsålder enligt den berörda medlemsstatens lagstiftning, men det preciseras inte vilken tidpunkt som ska tjäna som referens vid prövningen av detta villkor, och det hänvisas i det avseendet inte till medlemsstaternas nationella rätt (dom av den 16 juli 2020, État belge (Familjeåterförening – Underårigt barn) (C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577, punkt 28).

37 Även om det genom nämnda bestämmelse överläts åt medlemsstaterna att efter eget skön fastställa myndighetsåldern, så kan de inte ges något handlingsutrymme när det gäller fastställandet av den tidpunkt som ska ligga till grund för bedömningen av en sökandes ålder i samband med tillämpningen av artikel 4.1 första stycket c i direktiv 2003/86. Det ska nämligen erinras om att det följer såväl av kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten som av likhetsprincipen, att en unionsbestämmelse som inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för fastställandet av bestämmelsens innebörd och tillämpningsområde, i regel ska ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela Europeiska unionen, med beaktande bland annat av det sammanhang i vilket bestämmelsen förekommer och de mål som eftersträvas med den aktuella lagstiftningen (dom av den 16 juli 2020, État belge (Familjeåterförening - Underårigt barn) (C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577, punkterna 29 och 30 samt där angiven rättspraxis).

38 Såsom det erinrats om i punkt 33 ovan syftar direktiv 2003/86 till att främja familjeåterförening. Genom nämnda direktiv fastställs i detta syfte, vilket framgår av dess artikel 1, villkoren för utövandet av rätten till familjeåterförening för tredjelandsmedborgare som vistas lagligen på medlemsstaternas territorier.

39 Det framgår dessutom av artikel 51.1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) att när medlemsstaterna genomför unionsrätten ska de respektera stadgans rättigheter, iaktta dess principer och främja tillämpningen av dem i enlighet med sina respektive befogenheter och under iakttagande av gränserna för unionens befogenheter enligt fördragen.

40 Det följer av fast rättspraxis att det ankommer på medlemsstaterna, och bland annat på deras domstolar, inte bara att tolka sin nationella rätt på ett sätt som står i överensstämmelse med unionsrätten, utan även att se till att de inte grundar sig på en tolkning av en sekundärrättslig bestämmelse som står i strid med de grundläggande rättigheter som skyddas genom unionens rättsordning (dom av den 16 juli 2020, État belge (Familjeåterförening – Underårigt barn) (C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577, punkterna 33 och där angiven rättspraxis).

41 I artikel 7 i stadgan erkänns i synnerhet rätten till respekt för privatlivet och familjelivet. Denna artikel 7 ska, enligt fast rättspraxis, tolkas mot bakgrund av den skyldighet att ta hänsyn till barnets bästa som stadfästs i artikel 24.2 i stadgan, och med beaktande av att det är nödvändigt för ett barn att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till båda föräldrarna, vilket även anges i stadgans artikel 24.3 (dom av den 16 juli 2020, État belge (Familjeåterförening – Underårigt barn), C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577, punkt 34 och där angiven rättspraxis).

42 Härav följer att bestämmelserna i direktiv 2003/86 ska tolkas och tillämpas mot bakgrund av artiklarna 7, 24.2 och 24.3 i stadgan, såsom för övrigt framgår av lydelsen av skäl 2 och artikel 5.5 i direktivet, vilket innebär att när medlemsstaterna prövar ansökningar om familjeåterförening är de skyldiga att ta hänsyn till de berörda barnens bästa och sträva efter att främja familjelivet (dom av den 16 juli 2020, *État belge (Familjeåterförening – Underårigt barn)* (C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577, punkt 35 och där angiven rättspraxis).

43 I förevarande fall framgår det av begäran om förhandsavgörande att det enligt tysk rätt visserligen inte krävs att barnet ska vara underårigt när ansökan om familjeåterförening avgörs genom ett beslut, men att barnet måste vara underårigt när ansökan om familjeåterförening lämnas in och när föräldern erhåller det uppehållstillstånd som ger upphov till rätt till familjeåterförening.

44 I detta sammanhang ska det noteras att det är endast för det fall att XC:s ställning som underårig ska bedömas vid den tidpunkt då hennes far ansökte om asyl som hon med framgång kan åberopa artikel 4.1 första stycket c i direktiv 2003/86, och således erhålla ett för henne fördelaktigt avgörande i det nationella målet.

45 Det ska i detta hänseende inledningsvis påpekas att ett barn till en asylsökande med giltig verkan kan lämna in en ansökan om familjeåterförening med stöd av artikel 4.1 första stycket c i direktiv 2003/86 endast för det fall att den asylsökande förälderns ansökan om beviljande av flyktingstatus slutgiltigt har bifallits. Såsom domstolen redan har slagit fast motiveras detta villkor av det faktum att det, innan ett sådant beslut föreligger, är omöjligt att med säkerhet veta om den berörda personen uppfyller villkoren för att beviljas flyktingstatus, vilket i sin tur är en förutsättning för rätten till familjeåterförening (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 april 2018, A och S, C-550/16, EU:C:2018:248, punkterna 51 och 63).

46 Det ska dessutom erinras om att erkännandet av flyktingstatus är en fastställelse av redan existerande rättigheter och en flykting har således rätt att erkännas som sådan från och med det att ansökan om beviljande av flyktingstatus lämnades in (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 april 2018, A och S, C-550/16, EU:C:2018:248, punkterna 53 och 54).

47 Såsom generaladvokaten har erinrat om i punkt 42 i sitt förslag till avgörande framgår det av domstolens domar av den 12 april 2018, A och S (C-550/16, EU:C:2018:248), och av den 16 juli 2020, *État belge (Familjeåterförening – Underårigt barn)* (C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577), att rätten till familjeåterförening för underåriga barn inte får urholkas till följd av den tidsutdräkt som krävs för att pröva ansökningar om internationellt skydd eller familjeåterförening.

48 Det kan konstateras att det inte skulle vara förenligt med vare sig de mål som eftersträvas med direktiv 2003/86, bestående i att främja familjeåterförening och att tillerkänna flyktingar ett särskilt skydd, eller med de krav som följer av artiklarna 7 och 24.2 i stadgan, med innebörden att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, om man valde att låta den tidpunkt då den behöriga myndigheten i den berörda medlemsstaten fattar beslut om förälderns asylansökan, eller den senare tidpunkt då det berörda barnet lämnar in sin ansökan om visering för familjeåterförening, ligga till grund för bedömningen av sökandens ålder i samband med tillämpningen av artikel 4.1 första stycket c i nämnda direktiv (se, analogt, dom av den 16 juli 2020, *État belge (Familjeåterförening – Underårigt barn)* (C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577, punkt 36).

49 Behöriga nationella myndigheter och domstolar skulle nämligen inte ha något incitament att prioritera handläggningen av ansökningar om internationellt skydd från föräldrar till underåriga barn med den skyndsamhet som krävs för att ta hänsyn till dessa barns sårbarhet. De skulle således kunna agera på ett sätt som äventyrar såväl en förälders rätt till familjeliv med sitt underåriga barn som barnets rätt till familjeliv med en familjemedlem (se, analogt, dom av den 12 april 2018, A och S, C-550/16, EU:C:2018:248, punkt 58 och där angiven rättspraxis, och dom av den 9 september 2021, *Bundesrepublik Deutschland (Familjemedlem)*, C-768/19, EU:C:2021:709, punkt 40 och där angiven rättspraxis).

50 En sådan tolkning skulle dessutom strida mot principerna om likabehandling och rättssäkerhet, då det inte skulle vara möjligt att garantera att samtliga sökande som kronologiskt sett befinner sig i samma situation ges en likadan och förutsägbart behandling, eftersom en sådan tolkning skulle innebära att en gynnsam utgång i ett ärende om familjeåterförening i huvudsak skulle bero på omständigheter hänförliga till nationella myndigheter och domstolar, framför allt med vilken skyndsamhet ansökan om internationellt skydd behandlas eller ett överklagande av ett avslagsbeslut handläggs, och inte på omständigheter hänförliga till sökanden (se, analogt, dom av den 12 april 2018, A och S, C-550/16, EU:C:2018:248, punkterna 56 och 60 samt där angiven rättspraxis).

51 Denna tolkning skulle dessutom kunna leda till betydande skillnader i behandlingen av ansökningar om familjeåterförening mellan medlemsstaterna och inom en och samma medlemsstat, eftersom den skulle innebära att rätten till familjeåterförening för ett underårigt barn gjordes beroende av slumpmässiga och oförutsägbara omständigheter som helt kan tillskrivas de behöriga nationella myndigheterna och domstolarna i den berörda medlemsstaten (se, analogt, dom av den 16 juli 2020, *État belge (Familjeåterförening – Underårigt barn)* (C-133/19, C-136/19 och C-137/19, EU:C:2020:577, punkt 43).

52 Av skäl som i allt väsentligt kan jämföras med de som låg till grund för tolkningen i domen av den 12 april 2018, *A och S*, (C-550/16, EU:C:2018:248), av artikel 2 led f i direktiv 2003/86, jämförd med artikel 10.3 a i samma direktiv, ska frågan huruvida ett barn till en referensperson som beviljats flyktingstatus är underårigt i den mening som avses i artikel 4.1 första stycket c i direktiv 2003/86, när barnet i fråga har blivit myndigt innan referenspersonen beviljats flyktingstatus och innan ansökan om familjeåterförening lämnats in, följaktligen bedömas på grundval av tidpunkten för referenspersonens asylansökan. Det är endast denna tidpunkt som är förenlig med direktivets ändamål och med de grundläggande rättigheter som skyddas av unionens rättsordning. Det saknar härvid betydelse om asylansökan har avgjorts direkt eller, som i det nationella målet, efter det att ett beslut om avslag på denna ansökan har ogiltigförklarats.

53 Det ska dock preciseras att i en sådan situation måste ansökan om familjeåterförening med stöd av artikel 4.1 första stycket c i direktiv 2003/86 lämnas in inom skälig tid, det vill säga inom tre månader från det att referenspersonen beviljades flyktingstatus.

54 Mot bakgrund av samtliga ovanstående överväganden ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 4.1 första stycket c i direktiv 2003/86 ska tolkas så, att den relevanta tidpunkten för att bedöma huruvida ett barn till en referensperson som beviljats flyktingstatus är underårigt, i den mening som avses i den bestämmelsen, i en situation där barnet har blivit myndigt innan referenspersonen har beviljats flyktingstatus och innan ansökan om familjeåterförening har lämnats in, är tidpunkten då referenspersonen lämnade in sin asylansökan för att beviljas flyktingstatus, förutsatt att ansökan om familjeåterförening lämnas in inom tre månader från det att referenspersonen har beviljats flyktingstatus.

Den andra frågan

55 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i vilka villkor som ska vara uppfyllda för att ett fullständigt familjeliv ska anses vara för handen, i den mening som avses i artikel 16.1 b i direktiv 2003/86, i ett fall av familjeåterförening mellan ett underårigt barn och en förälder som beviljats flyktingstatus, där barnet har blivit myndigt innan referenspersonen har beviljats flyktingstatus och innan ansökan om familjeåterförening har lämnats in.

56 Den hänskjutande domstolen har särskilt anmodat EU-domstolen att klargöra huruvida ett släktskap i rakt uppstigande led av första graden är tillräckligt i detta avseende eller huruvida ett fullständigt familjeliv också måste föreligga och i så fall med vilken intensitet. Den hänskjutande domstolen vill även få klarhet i huruvida familjeåterförening förutsätter att familjelivet återupptas i den berörda medlemsstaten sedan barnet rest in i denna medlemsstat.

57 I detta avseende ska det erinras om att enligt artikel 16.1 b i direktiv 2003/86 får medlemsstaterna avslå en ansökan om familjeåterförening, återkalla ett uppehållstillstånd som beviljats i detta syfte eller avslå en ansökan om förnyelse av ett sådant uppehållstillstånd, om referenspersonen och dennes familjemedlemmar inte eller inte längre lever som gifta eller har ett fullständigt familjeliv. I denna bestämmelse fastställs emellertid inte några kriterier för att bedöma huruvida sådana familjeband faktiskt ska anses föreligga, och det uppställs inte heller något särskilt krav vad gäller intensiteten i familjerelationerna. Bestämmelsen innehåller inte heller någon hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar i detta avseende.

58 Såsom det har erinrats om i punkt 37 ovan, följer det såväl av kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten som av likhetsprincipen, att en unionsbestämmelse som inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för fastställandet av bestämmelsens innebörd och tillämpningsområde, i regel ska ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela unionen, med beaktande bland annat av det sammanhang i vilket bestämmelsen förekommer och det mål som eftersträvas med den aktuella lagstiftningen.

59 Enligt dess skäl 6 syftar direktiv 2003/86 till att säkerställa skyddet för familjen och bevarandet eller

skapandet av familjelivet, genom familjeåterförening. Enligt skäl 4 i direktivet är familjeåterförening dessutom ett nödvändigt medel för att möjliggöra familjelivet, som bidrar till att skapa en social och kulturell stabilitet.

60 Såsom det har erinrats om i punkt 42 ovan måste åtgärder avseende familjeåterförening, inbegripet sådana åtgärder som avses i artikel 16 i direktivet, vara förenliga med de grundläggande rättigheterna, däribland rätten till respekt för privatlivet och familjelivet som garanteras i artiklarna 7, 24.2 och 24.3 i stadgan, vilket innebär att medlemsstaterna är skyldiga att vid prövningen av ansökningar om familjeåterförening ta hänsyn till de berörda barnens bästa och sträva efter att främja familjelivet.

61 Det ska även erinras om att det framgår av skäl 8 i direktiv 2003/86 att situationen för flyktingar bör ges särskild uppmärksamhet med anledning av de skäl som tvingat dem att fly från sitt land och hindrar dem från att leva ett normalt familjeliv där. Av denna anledning föreskrivs det i direktivet att flyktingars rätt till familjeåterförening ska regleras av förmånligare villkor.

62 Det ska slutligen noteras att prövningen av de villkor som ska vara uppfyllda för att ett fullständigt familjeliv ska anses vara för handen, i den mening som avses i artikel 16.1 b i direktiv 2003/86, kräver en bedömning från fall till fall med hjälp av samtliga relevanta faktorer i det enskilda ärendet och mot bakgrund av de mål som eftersträvas med direktivet, såsom för övrigt framgår av dess artikel 17.

63 Blott ett släktskap i rakt uppstigande led av första graden är inte tillräckligt för att fråga ska anses vara om ett fullständigt familjeliv. Även om de relevanta bestämmelserna i direktiv 2003/86 och i stadgan skyddar rätten till familjeliv och främjar dess upprätthållande, ger de innehavarna av denna rätt – förutsatt att de fortsättningsvis har ett fullständigt familjeliv – ansvaret att själva bestämma på vilket sätt de önskar leva sitt familjeliv, och ställer inga särskilda krav på intensiteten av deras familjeband (se, analogt, dom av den 9 september 2021, Bundesrepublik Deutschland (Familjemedlem), C-768/19, EU:C:2021:709, punkt 58).

64 I förevarande fall är det utrett att XC fortfarande var underårig när hennes far blev tvungen att lämna sitt hemland och hon ingick således i hans kärnfamilj i den mening som avses i skäl 9 i direktiv 2003/86, och enligt detta skäl bör familjeåterförening ”under alla omständigheter” omfatta medlemmarna i kärnfamiljen. Med förbehåll för den hänskjutande domstolens prövning finns det ingenting som tyder på att XC och hennes far inte hade ett fullständigt familjeliv under den tidsperiod som föregick faderns flykt.

65 Hänsyn ska även tas till den omständigheten att XC och hennes far inte kunde ha ett fullständigt familjeliv under den period då de var separerade från varandra, bland annat på grund av hans särskilda situation i egenskap av flykting. Blott denna omständighet kan således inte i sig läggas till grund för slutsatsen att de inte har ett fullständigt familjeliv i den mening som avses i artikel 16.1 b i direktiv 2003/86. Det kan inte heller presumeras att allt familjeliv mellan en förälder och ett barn omedelbart upphör så snart det underåriga barnet blir myndigt.

66 Förekomsten av ett fullständigt familjeliv förutsätter emellertid att det styrks att ett verkligt familjeband har upprättats, alternativt att det finns en avsikt att upprätta eller bibehålla ett sådant band.

67 Den omständigheten att de berörda personerna har för avsikt att göra sporadiska besök, i den mån de är möjliga, och ha regelbundna kontakter av något slag kan – med beaktande av de materiella sakförhållanden som utmärker de berörda personernas situation, inklusive barnets ålder – räcka för att de berörda personerna ska anses ha återskapat ett personligt och känslomässigt förhållande och för att styrka att de har ett fullständigt familjeliv.

68 Det krävs inte heller att det barn och den förälder som återförenats stöttar varandra ekonomiskt, eftersom de antagligen inte har resurser för detta.

69 Mot bakgrund av samtliga ovanstående överväganden ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 16.1 b i direktiv 2003/86 ska tolkas så, att för att ett fullständigt familjeliv ska anses vara för handen, i den mening som avses i denna bestämmelse, i ett fall av familjeåterförening mellan ett underårigt barn och en förälder som beviljats flyktingstatus, där barnet har blivit myndigt innan referenspersonen har beviljats flyktingstatus och innan ansökan om familjeåterförening har lämnats in, är ett släktskap i rakt uppstigande led av första graden inte tillräckligt. Det är dock inte nödvändigt att referenspersonen och det berörda barnet tillhör samma hushåll eller bor tillsammans för att barnet ska kunna beviljas familjeåterförening. Sporadiska besök, i den mån de är möjliga, och regelbundna kontakter av något slag kan således räcka för att de berörda personerna ska anses ha återskapat ett personligt och känslomässigt förhållande och för att styrka att de har ett fullständigt familjeliv. Det krävs inte heller

att det barn och den förälder som återförenats stöttar varandra ekonomiskt.

Rättegångskostnader

70 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

1) **Artikel 4.1 första stycket c i rådets direktiv 2003/86/EG av den 22 september 2003 om rätt till familjeåterförening, ska tolkas så, att den relevanta tidpunkten för att bedöma huruvida ett barn till en referensperson som beviljats flyktingstatus är underårigt, i den mening som avses i den bestämmelsen, i en situation där barnet har blivit myndigt innan referenspersonen har beviljats flyktingstatus och innan ansökan om familjeåterförening har lämnats in, är tidpunkten då referenspersonen lämnade in sin asylansökan för att beviljas flyktingstatus, förutsatt att ansökan om familjeåterförening lämnas in inom tre månader från det att referenspersonen har beviljats flyktingstatus.**

2) **Artikel 16.1 b i direktiv 2003/86 ska tolkas så, att för att ett fullständigt familjeliv ska anses vara för handen, i den mening som avses i denna bestämmelse, i ett fall av familjeåterförening mellan ett underårigt barn och en förälder som beviljats flyktingstatus, där barnet har blivit myndigt innan referenspersonen har beviljats flyktingstatus och innan ansökan om familjeåterförening har lämnats in, är ett släktskap i rakt uppstigande led av första graden inte tillräckligt. Det är dock inte nödvändigt att referenspersonen och det berörda barnet tillhör samma hushåll eller bor tillsammans för att barnet ska kunna beviljas familjeåterförening. Sporadiska besök, i den mån de är möjliga, och regelbundna kontakter av något slag kan således räcka för att de berörda personerna ska anses ha återskapat ett personligt och känslomässigt förhållande och för att styrka att de har ett fullständigt familjeliv. Det krävs inte heller att det barn och den förälder som återförenats stöttar varandra ekonomiskt.**

Underskrifter

* Rättegångsspråk: tyska.